

arrangere den neste konferansen, men det ble ikke truffet noen endelig avgjørelse i Leningrad om stedet, og heller ikke om selve tidspunktet for denne. Den 3. internasjonale konferansen om de mange muligheter som knytter seg til de verdifulle naturressurser som verdens myr- og torvdannelser representerer, vil derfor ganske sikkert få stor tilslutning. Jeg bygger denne slutning på den store interessen og optimismen om fortsatt fremgang på dette område som det så tydelig ble gitt uttrykk for på Leningradkonferansen.

Til slutt vil jeg gjerne ha uttalt at *Organisasjonsbyrået* i Moskva, med visepresident Tsuprov som daglig leder av byrået, hadde nedlagt et betydelig arbeid for å tilrettelegge forholdene under konferansen og ekskursjonene på den best mulige måte. Foruten de faglige ekskursjonene som er nevnt foran, var også besøk ved en rekke kulturinstitusjoner og historiske steder lagt inn i programmet. Våre russiske fagkolleger viste seg dessuten å være fremragende verter ved de sammenkomster av selskaperlig art som gjerne følger med slike konferanser. I det hele tatt møtte deltakerne stor velvilje og vennlighet under oppholdet i USSR. Dette ble det gitt klart uttrykk for på avslutningsmøtet av de delegerte som hadde fått i oppdrag å resymere inntrykkene fra og resultatene av konferansen.

Aa. L.

MYRSAKENS STILLING I DAG

Av konsulent Ole Lie.

Foredrag på årsmøte i Trøndelag Myrselskap 18. mars 1964.

Innledning.

Utnyttelsen av våre myrer har relativt lenge være en påaktet sak. Spørsmålet ble *vel* først tatt opp av private personer og institusjoner, men *det offentlige* arbeid og innsats for myrsaken, dels ved tjenestemenn ute i distriktene og dels ved sentrale etater, har også sin begynnelse for relativt lang tid tilbake.

Allerede i 1902 hadde saken fått så stor almen interesse at et eget landsomfattende selskap, med dette spørsmål som arbeidsoppgave, nemlig *Det norske myrselskap*, kunne bli stiftet. Før *Det norske myrselskap*, var *Bergens Myrdyrkingsforening* stiftet, nemlig allerede i 1896. *Trøndelag Myrselskap*, som ble stiftet i 1904, kom raskt etter med sitt arbeid.

Egen forskergård i myrdyrking fikk man i 1907, ved opprettelsen av *Det norske myrselskaps forsøksstasjon på Mæresmyra i Nord-Trøndelag*.

For torvproduksjonens vedkommende, opprettet Det norske myr-

selskap i 1917 en egen forsøksanstalt og skole i Våler i Solør. Det var i første rekke forsøk i arbeids- og produksjonsmetoder, og opplæring av torvmestere man her tok sikte på.

Det har gjennom tidene vært vist saken stor interesse, og mange er de menn som har nedlagt betydelig av sin arbeidskraft for å finne frem til bedre utnyttelse av våre myrer. Jeg skal imidlertid ikke komme nærmere inn på de historiske kjensgjerninger, men tillate meg å henvise interesserte til direktør *Aasulv Løddesøls* bok: «*Myrene i næringslivets tjeneste*», som kom ut i 1948 (Grøndahl & Sønns Forlag, Oslo). Boken gir bl. a. historiske oversikter når det gjelder utviklingen innen de forskjellige sektorer av myrsaken.

Våre myrarealer og torvressurser.

Eksakte målinger eller oppgaver over det samlede *areal myr* i vårt land, eller over *mengdene nyttbar torv*, som *brenntorv* eller *strøtorv*, har vi dessverre ikke. Mange skjønnsmessige anslag over våre myrarealers størrelse foreligger i den eldre myrlitteratur.

Direktør Løddesøl, som ganske omfattende har behandlet både den eldre myrstatistikk og de nyere data, i sin tidligere nevnte bok, anslår *Norges totale myrareal* til ca. 30 mill. dekar. Herav er ca. 21 mill. dekar under skoggrensen og ca. 9 mill. dekar over denne grense. Først nevnte tall bygger på *Landsskogtakseringens* oppgaver over prosent myr av takseringslinjenes lengde og beregning av totalareal myr på den basis. Arealet over skoggrensen bygger på den antakelse at myrprosenten der er halvparten så stor som i lavlandet. Landsskogtakseringen fant at det under skoggrensen i gjennomsnitt var 12.44 % myr, med variasjon fra 2.29 % til 22.01 %. Det laveste tall for myrprosenten har vi i Vestfold fylke og det høyeste tall for Sør-Trøndelag.

Med myr forstår vi i denne sammenheng områder som er dekket av et torvlag eller humuslag på minst 0.3 m dybde i naturlig tilstand og 0.2 m i tørrlagt (grøftet) tilstand.

Løddesøl gjør oppmerksom på at tallet 30 mill. dekar antakelig er noe høyt, men det har ikke vært mulig å komme spørsmålet nærmere med det materiale som foreligger. Enda vanskeligere er det kanskje å finne eksakte tall for de arealer som etter nåtidens vurderinger og krav, er brukbare til dyrking og/eller skogreising. Videre ville det vært av stor interesse om man kunne fastslå hvor store ressurser av nyttbar strøtorv og brenntorv vi har i våre myrer.

På grunnlag av de data som foreligger, bl. a. fra Det norske myrselskaps myrinventeringer, har Løddesøl gitt disse spørsmål en inngående vurdering. I en artikkel i «Meddelelser fra Det norske myrselskap», nr. 5, 1963, «*Myr- og torvressurser i Norge, nåværende og fremtidig bruk*», antyder Løddesøl at ca. 7 mill. dekar myr under skoggrensen skulle være *vel* eller *noenlunde vel* egnet for plante-

produksjon, ved nydyrking eller skogreising. Hertil kommer de myr-arealer over skoggrensen som er egnet for dyrking til beite eller fôrproduksjon på annen måte. Under et foredrag på årets «Landbruksveke» i Oslo, la landskonsulent *Håkon Graffer* stor vekt på fjellmyrenes betydning for fôr- og beiteproduksjonen i fjellet.

Når det gjelder torvressursene har man ikke materiale nok til å antyde noenlunde representative tall for hele landet. De undersøkelser som foreligger, bl. a. Det norske myrselskaps myrinventeringer, som omfatter ca. 125 herreder, vesentlig i kyststrøkene, viser «at våre ressurser av brenntorv og strøtorv er meget store og de vil kunne tilfredsstille alle rimelige behov i århundrer fremover», skriver direktør Løddesøl i sin bok «Myrene i næringslivets tjeneste».

Vi vil forstå at det ligger vesentlige verdier og arbeidsoppgaver i vårt lands myr- og torvforekomster. Det knytter seg naturlig store interesser til utnyttelsen av myrområdene — og til de råstoffressurser som brenntorv- og strøtorvforekomstene representerer.

Det er viktig i dag å spørre, «hvor står myrsaken?» «Hvordan utnyttes den del av Norge som myrene utgjør?» «Og hvilke muligheter kan framtiden by på, når det gjelder å utnytte myrene til bedre og rikere kår for det norske folk?»

Utnyttelsesmåter for myr og torv.

A. Teknisk utnyttelse.

Jeg vil først ta for meg det vi gjerne kaller *teknisk utnyttelse*, dvs. produksjon av brenntorv eller strøtorv, samt andre produkter som forutsetter videreføring av torv eller deler av denne. Denne utnyttelsesform knytter seg ofte til fabrikkmessig behandling av torvsubstansen, eller m. a. o. til en viss form for industri.

Grunnen til torvproduksjonen kan enten være av ren økonomisk karakter, eller i visse tilfeller diktert av forholdene under krisetilstander og unormale tider.

a. Brenntorvproduksjon.

For først å nevne brenntorvproduksjonen, så synes den til en viss grad å være diktert av de krisetilstander som nasjonen kan bli utsatt for, men i flere strøk av vårt land har man fremdeles en naturlig begrunnet produksjon av torvbrensel i form av stikktorv.

Med brenntorv forstår vi — for å si det kort — sterkt omdannet torv, som har gjennomgått nedbryting under redusert tilgang på surstoff. Omdannelsen har gitt torva et høyt kullstoffinnhold og plastiske egenskaper p. g. a. at materialet er blitt rikt på torvkolloider.

Brennverdien av middels god torv, med 5 % aske og 25—30 % vann, er ca. 3 500 kalorier pr. kg. Det er om lag halvparten av brenn-

verdien for vanlig kull, eller m. a. o. det trengs 2 tonn torv for å erstatte 1 tonn kull i brennverdi.

Torv som brensel har fra gammel tid vært benyttet i visse strøk av vårt land. Spesielt gjelder dette i kyststrøkene i Vest- og Nord-Norge. Det er i første rekke vanlig håndstukket torv, såkalt stikk-torv som har dominert. Folk har stukket eller «skjært» torv til eget husbehov, og de har hatt egne torvmyrer eller rett til parseller i «nærmeste» torvmyr.

Denne selvforsyningsproduksjonen har i de senere år gått sterkt tilbake. Den viktigste årsak til dette er antakelig den bedring av elektrisitetsforsyningen, som har skjedd også i de strøk hvor torv var det viktigste brensel.

For å gi et bilde av utviklingen, vil jeg nevne noen tall fra den produksjonsstatistikk som Det norske myrselskap samler inn hvert år. Før siste krig og i de første etterkrigsår ble stikktorvproduksjonen beregnet til ca. 1.5 mill. m³ (eller ca. 375 000 tonn), mens stikktorvproduksjonen for de to siste år er redusert til under 500 000 m³, eller m. a. o. mindre enn en tredjedel av produksjonen før og like etter siste krig. I vekt blir siste års produksjon bare ca. 125 000 tonn, som tilsvarende ca. 63 000 tonn kull i brennverdi.

Når det gjelder den fremtidige utvikling, har direktør Løddesøl fremlagt en prognose på møte den 9. januar 1962, i *Den norske komité for verdenskraftkonferanser*. Denne prognose forutsetter en årlig nedgang på 5 % i forhold til foregående år, og viser at brenntorvproduksjonen i 1975 vil være nede på ca. 250 000 m³ eller ca. 62 000 tonn.

En slik prognose fremover i tiden er selvsagt høyst usikker og kan forstyrres totalt av forhold man i dag ikke har oversikt over. Det kan bl. a. nevnes at i enkelte år under siste krig var produksjonen over 2 mill. m³, noe som viser brenntorvas *beredskapsmessige* betydning. Dette viser også klart berettigelsen av undersøkelser for å klargjøre våre forekomster av denne *brenselsreserve* eller *råstoff-kilde*.

Det er grunn til å hilse med glede den elektrifisering som har foregått i våre kyststrøk, ikke bare fordi dette betyr økte muligheter til allsidigere næringsliv og lettere livsførsel, men også fordi en ukontrollert torvstikking i mange distrikter betyr en fare for jordødeleggelse. Grunne torvlag som lå direkte på fjellgrunn ble ofte totalt fjernet, slik at grunnlaget for skogreising eller dyrking ble ødelagt.

Arbeidet med å stanse denne utvikling *er* — og *var* — en viktig side ved myrsaken, som ble tatt opp av direktør Løddesøl. Det ble nedsatt en jordvernkomité med Løddesøl som formann, og i 1949 fikk man «*Jordvernloven*», som åpner muligheter til å stanse jordødeleggende torvstikking og til — eventuelt — å dirigere torvdrift som ville ha skadet jordsmonnet, til felter som kan drives uten at

jordødeleggelse oppstår. Et viktig ledd i dette arbeidet er også de myrundersøkelser som foregår, bl. a. for å kartlegge brenntorvforekomster og derved tilrettelegge mulighetene for en mest mulig hensiktsmessig torvdrift, spesielt om krisetilstander igjen skulle melde seg. Myrinventeringene som i sin tid ble tatt opp av Det norske myrselskap, drives for tiden i samarbeid med Trøndelag Myrselskap i de mest aktuelle kyst- og fjordstrøk i Trøndelag, riktignok i en beskjeden målestokk.

Før siste krig var det i mange år en viss *maskinmessig* produksjon av brenntorv, spesielt i enkelte almenninger på Østlandet. Under krigen ble igjen brenntorva aktuell som et krisebrensel. I all hast ble en rekke maskintorvanlegg satt i drift og allerede i 1940 var 49 maskiner i arbeid, og produksjonen ble vel 75 000 m³, mens det i 1943 var hele 108 maskiner i drift og en produksjon på over 170 000 m³ maskintorv. Denne produksjon, sammen med en del stikktorv som ble produsert for salg, var da et kjærkomment brenselstilskudd til våre byer og tettbebyggelser. Medregnet i maskintorvkvantumet er produksjonen av torvbriketter, som delvis foregikk ved to mindre briketteringsfabrikker her i landet.

I 1945 utgjorde den samlede maskintorvproduksjon ca. 145 000 m³, eller ca. 50 000 tonn. Etter krigen gikk produksjonen tilbake etter hvert, vesentlig p. g. a. manglende salgsmuligheter. Allerede i 1949 var maskintorvproduksjonen under 25 000 m³, og i 1959 opphørte den siste rest av denne form for brenntorvproduksjon. En *epoke* i myrsakens historie var dermed til ende, men nye kriser kan komme med nye behov for torvbrensel, som i dag betraktes som en primitiv vare. Det hører derfor med til beredskapspolitikken å være forberedt også på dette felt. Øket kjennskap til våre torvforekomster og kjennskap til eventuelle nye utnyttelsesmetoder er derfor stadig aktuelt, selv om maskinell brenntorvproduksjon under normale forhold neppe kommer i gang.

Når det gjelder videreforedling av brenntorv, har det vært gjort og gjøres mange forsøk. Av brenntorv kan det produseres både koks og kull, forskjellige voksorter eller asfaltstoffer som ved destillasjon igjen gir oljer og parafin, samt fenoler og bek m. v. Selv om det er teknisk mulig å komme frem til mange vedifulle produkter, er prosessene så vidt kostbare i praksis foreløpig at tilfredsstillende økonomiske resultater ikke er oppnådd.

b. Strøtorvproduksjon.

Med strøtorv forstås vi lite omdannet kvitmosetorv, som p. g. a. sitt cellevolum er i stand til å holde på store mengder veske. M. a. o. tørr strøtorv tar opp veske på nytt, ofte i mengder som svarer til 10—20 ganger tørrtorvas egen vekt.

Strøtorv eller torvstrø, som vi gjerne kaller ferdigvaren, har fra gammelt vært ettertraktet som strømiddel i husdyrrom og binger. I

den senere tid har imidlertid denne anvendelsesmåte blitt betydelig redusert, relativt sett, mens andre måter for bruk av torvstrø har blitt mer og mer aktuelle. Det kan derfor ha interesse å se litt nærmere på de forskjellige anvendelsesmåter.

1. Strø og oppsamlingsmiddel for flytende gjødsel er allerede nevnt, men det bør tilføyes at grunnen til redusert bruk mye beror på den prisutvikling vi har hatt, og kanskje på en øket tilgang av andre, i mange henseende mindreverdige strømidler.

2. Torv som jordforbedringsmiddel og gjødsmiddel har fått øket interesse de senere år. Vel kjent er den gunstige virkning torva har ved å tilføre mineraljorda humusstoffer eller moldemner. Stiv leire blir lettere og mere bekvem, mens tørr sandjord får øket evne til å holde på væske og plantenæringsstoffer. Ved bruk av torv som strømiddel får man denne jordforbedrende effekt i tillegg.

Når det gjelder kombinerte gjødsel- og jordforbedringsmidler, har man produksjon av visse spesielle torvmoldblandinger, som f. eks. *Huminal*. Det er finmalt torvmold som er tilsatt plantenæringsstoffer og behandlet med ammonium-bikarbonat for å nøytralisere humussyrene. Huminal skal minst inneholde 1.7 % N, 1.3 % P_2O_5 og 2.1 % K_2O i lettoppløselige forbindelser og dessuten minst 50 % av organisk substans, som lett omsettes i jorda.

Både Huminal og flere andre beslektede produkter synes å fylle en oppgave både i havebruk og gartneri samt under visse forhold både i jordbruket og skogbruket. Det er spesielt ved tiltrekning av planter og som fylljord ved utplantning på mager skogsmark at disse produkter også har fått betydning.

3. Strøtorv som isolasjonsmiddel m. v. har fått anvendelse så vel ved husbygging som ved vei- og jernbanebygging. Det er strøtorvas store innhold av luft i de mange cellerom og porer som gjør at den har stor isolerende evne mot varmegjennomgang. Forskjellige isolasjonsprodukter av torv er derfor fremstilt ved forsøk og i noen tilfeller prøvet i praktisk produksjon. På grunn av visse uheldige egenskaper ved dette organiske materiale, og dels p. g. a. konkurransen fra andre produkter, har ikke torv, som isolasjonsmiddel ved husbygging, fått stor anvendelse hittil.

Derimot har torv som isolasjons- eller stabiliseringslag i jernbane- og veianlegg vist seg meget fordelaktig på mange måter. For å hindre telehivninger og teleforstyrrelser av jernbanesporene eller veibanen legges inn et lag av hardpressete torvbunter i selve bane- eller veilegemet, ca. 50 cm under banens overflate.

Spesielt N. S. B. har vært og er fremdeles en stor forbruker av torvstrø. I regnfulle somre har leveransemulighetene til dette formål vært kjærkomne. Det stilles nemlig mindre krav til torvas tørr-

het, mens N. S. B. derimot forlanger fastere sammenpressing enn normalt. Videre forlanges noe variasjon i balleytykkelse alt etter hvor «torvbuntene» skal brukes.

4. Papp-, papir- og tekstilindustrien er også områder som har hatt sin oppmerksomhet rettet mot strøtorvproduktene. Det er her de mest fiberholdige deler av torva som har interesse, men denne interesse har naturlig nok kjølnet i tider med rikelig tilgang på trevirke og annet gunstigere råstoff, som ull, bomull m. v.

5. For å gjøre bildet mest mulig fullstendig, vil jeg nevne at det også er teknisk mulig å lage førstoffer, alkoholer og etere m. v. av strøtorv gjennom kjemiske og organiske prosesser.

6. Mer praktisk interesse i dag har det å nevne fabrikkasjon av plantepotter av torv eller torvblanding. F. eks. *Jiffy-Pot-produktene* som lages ved sammenpressing av torvstrø, har fått et kolossalt marked såvel her i landet som i utlandet, og det synes som produksjonen fremdeles har ekspansjonsmuligheter. Andre «jordpotter» — vesentlig av torv — og plantebrikker m. v., har også stor interesse på mer lokale markeder eller til eget bruk.

I det hele ser det i dag ut som det innen strøtorvsektoren er store muligheter til utvidelse av produksjonen. Behovet synes på langt nær å være dekket med den produksjon som i de senere år er oppnådd ved de norske fabrikker og anlegg. Riktignok har ugunstige værforhold hemmet produksjonen sterkt, idet de fleste fabrikker fremdeles baserer sin drift på bakketørking av torva.

Når det gjelder størrelsen av strøtorvproduksjonen, har Det norske myrselskap nå en årrekke hentet inn oppgaver fra samtlige torvstrøfabrikker, mens produksjonen ved mindre gårds- og grende-anlegg, den såkalte heimeproduksjonen, er skjønnsmessig anslått på grunnlag av erfaringer og opplysninger man har fått.

I perioden fra 1940 til og med 1963, har fabrikkproduksjonen av torvstrø variert mellom ca. 415 000 baller som topp og ca. 167 000 som bunn. Middelproduksjonen for alle disse 23 år blir ca. 230 000 baller. Konsulent *Einar Wold* i Det norske myrselskap, sier i forbindelse med denne statistikk at «produksjonen i perioden har vist en stigende tendens og at da antallet fabrikker har vært noenlunde konstant, har etter hvert kapasiteten blitt bedre utnyttet».

Toppåret på ca. 415 000 baller, som for øvrig var i 1959, beviser at kapasiteten kan bortimot fordobles ved de eksisterende fabrikker. Det som i første rekke har hemmet en langt større produksjon ved våre torvstrøfabrikker, er tørkemulighetene. I regnrrike år er det vanskelig å berge torv ved bakketørking, men derimot viser det seg at man ved de fabrikker som har gått over til hesjetørking eller små

tørkehus o. l., har holdt produksjonen oppe selv i de vanskeligste år.

I betraktning av at vi har råstoff nok, avsetningsmuligheter for en større produksjon til regningssvarende priser og — skulle jeg tro — muligheter til øket etterspørsel i tiden som kommer, må det være grunn til en forsterket innsats i torvstrøsektoren. Denne innsats bør etter min oppfatning baseres på å bedre tørkemulighetene på naturlig basis, hesjer eller småhus ute på torvfeltene.

Det er gjort mange interessante forsøk med kunstig avvanning eller tørking av strøtorv, men metodene har tildels *ikke* vært teknisk tilfredsstillende eller økonomisk forsvarlige. Årsaken er vel, for en vesentlig del, at man har med en meget vannholdig råvare å gjøre. Naturlig fuktig strøtorv inneholder nemlig opp til ca. 95 % vann og bare ca. 5 % tørrstoff.

Den såkalte heimeproduksjon av strøtorv, som er nevnt tidligere, har stadig gått tilbake og anslås nå til ca. 120 000 beregnede baller. Det er mulig den ytterligere vil gå tilbake p. g. a. synkende husdyrtall, relativt sett høye arbeidslønninger og tilgang på annet strømiddel. Uttak av råtorv til jordforbedring, som det synes å være stigende interesse for, kan imidlertid komme som et tillegg for heimeproduksjonens størrelse.

B. *Utnyttelse til planteproduksjon.*

Utnyttelse av våre myrer til *planteproduksjon* har vi såvidt nevnt tidligere. Vi har kommet frem til at det under skoggrensen skulle være ca. 7 mill. dekar myr som kan benyttes til nydyrking eller skogreising, at det dertil over tregrensen er betydelige arealer myr som kan benyttes til beite eller fôrproduksjon.

a. *Skogreising på myr* har i de senere år blitt stadig mer aktuell. Forbedringene når det gjelder grøfteteknikken, mulighetene for tilføring av plantenæringsstoffer og jordforbedringsmidler i plante-hullene, har gjort det mulig å reise skog på nær sagt alle slags myrer som har gunstig beliggenhet med hensyn til høyde over havet og adkomstmuligheter.

Statskonsulent *Per Thurmann-Moe* uttalte under et foredrag i Det norske myrselskap på «Landbruksveka» i 1957: «Etter det vi i dag vet om gjødsling av næringsfattige myrer — er det nå en kjensgjerning at de kan omdannes til produktiv skogsmark. Dette åpner store muligheter for en økning av vår skogproduksjon». Statskonsulenten antydte i samme foredrag at man gjennom kultivering og skogreising på myrene har muligheter til å øke landets årlige tilvekst med 2 mill. m³. Senere resultater har vist at de forsøk og praktiske erfaringer som Thurmann-Moe bygget på, holder stikk. Spørsmålet er å få arbeidet gjort, slik at denne realverdi kan skapes for fremtiden og etterslekten. Veien er vist bl. a. gjennom de prøver som mange skogeiere har gjort og de forsøk som *Det norske skogfor-*

søksvesen har utført. På samme foredragsmøte som nettopp nevnt, holdt stipendiat, nåværende forsøksleder *B. Meshechok* foredrag om «Arbeidshypotese for gjødsling av myr til skogproduksjon», og trakk opp begrunnede retningslinjer for forsøk og praksis når det gjelder gjødsling av skogsmyr.

Hvordan den landevinning som skogreising på mange av landets små og store myrer bør gripes an, er ikke lett å uttale seg om. Jeg vil imidlertid gjerne få understreke disse muligheter og be grunneierne være oppmerksom på også denne side ved myrsaken. Tidligere jorddyrkingsdirektør *Johan Teigland*, nå direktør ved N.L.H., uttalte i sitt foredrag på årets «Landbruksveke» i Oslo, ifølge avisreferatene, at det å reise skog på skogløse arealer som ikke kan, eller bør brukes til annet, det må staten bære utgiftene med.

Det er å håpe at staten vil gå sterkere inn på denne linje, som også fra første stund av vil skape arbeidsplasser ute i distriktene og utkantstrøkene av vårt land. Videre at egnede myrer som bør disponeres til skogreising, blir trukket inn i bildet. Denne utnyttelsesmåte vil derved kunne bli en faktor av meget vesentlig betydning for vårt land.

b. *Nydyrking for jordbruksdrift på myr* er nå en gammel og kjent utnyttelsesmåte. Direktør Løddesøl angir — p. grl. a. jordbruksstatistikk og oppgaver fra landbruksselskapene — arealet av fulldyrket og overflatedyrket myr i dag til ca. 15 % av den dyrkede jord i Norge, et prosenttall som tilsvarer ca. 1.5 mill. dekar. Regner vi med en avkastning på 250 f. e. pr. dekar, blir det en samlet produksjon på 375 mill. f. e. pr. år. Omsatt i penger etter kr. 0.50 pr. f. e., blir dette 187.5 mill. kroner i førstehandsverdi.

Myrjorda har følgelig meget stor betydning i landets husholdning som produksjonsfaktor. Regner vi med at landet har rundt 5 mill. dekar myr som i første omgang kan anbefales dyrket for jordbruk, vil det m. a. o. si at vi har muligheter til å øke jordbruksarealet med 50 %. Dette i tilfelle ikke noe dyrket jord ble tatt til andre formål, men forholdet i dag er at vår nydyrking bare så vidt holder tritt med det areal dyrket jord som årligårs går ut av jordbruksproduksjonen.

Jeg vil ikke på noen måte forsøke å ta opp dette spørsmål. Tiden vil vel etter hvert venne oss til å se mer og mer fordomsfritt på spørsmålet om anvendelsen av våre grunnarealer. Etter min oppfatning er det riktig at Norge med ca. 3.5 mill. innbyggere i det minste søker å holde et jordbruksareal på noe over 10 mill. dekar eller 3 dekar pr. innbygger så lenge det er muligheter til dette. Man kan gjerne også stille seg høyere mål, og i ethvert fall må ikke den beredskapsmessige faktor helt glemmes.

Her må — og vil etter min oppfatning — myrene komme sterkere og sterkere inn i bildet, en utvikling vi for øvrig også har hatt inntil i dag.

Ofte ligger myrene relativt gunstig til, eller veier kan føres frem til feltene i forbindelse med andre formål. Myrene gir muligheter for god arrondering av skiftene, de er flate og er i så måte vel egnet for maskindrift. Derimot har myrjorda vanligvis dårlig bæreevne, slik at traktor og tunge maskiner må utstyres med øket bæreflate ved hjelp av belter eller tilleggshjul på en eller annen måte. Dette er imidlertid problemer som teknikken etter hvert skulle kunne gjøre det lettere å overvinne.

Når det gjelder grøfting og dyrking for øvrig, er det tekniske utstyr relativt godt utviklet. Nye hjelpemidler synes å komme oftere og oftere, og det skjer stadig forbedringer av maskiner og materialer. Problemene skulle derfor bli mer og mer overkommelige, også ved dyrking av myrjord. Sammenliknet med de store krav til manuell arbeidsinnsats og de tekniske vanskeligheter myr dyrkingen bød på for bare 20—30 år siden, må mulighetene i dag karakteriseres som gode.

På mange måter skulle det være lettere enn tidligere å foreta et hensiktsmessig plantevalg, men det er grunn til å tro at ensidig korndyrking vil by på sine spesielle problemer også på myrjord. Ikke bare p. g. a. kornsykdommene og ugrassspørsmålet, men også fordi stadig åkerdrift antakelig vil forsterke visse svakheter som myrjorda som sådan er beheftet med. Jeg tenker da først og fremst på at bæreevnen blir dårligere og at jordbearbeidingen hvert år vil gjøre strukturen mindre gunstig ved for sterk pulverisering av de noenlunde vel — og vel omdannede myrjorder. Engdyrkingen, med det rotnett som grasartene etterlater i jorda, vil sikkert i noen grad motvirke en for sterk findeling av myrjorda og bedre dens bæreevne betydelig.

Det vil imidlertid føre for langt her å komme inn på alle de interessante spørsmål som dyrking og bruk av myrjord reiser. Vi får nøye oss med nevnte antydninger om såvel fordeler som vanskeligheter. Vi vil også håpe at muligheter som ligger i våre store arealer dyrkbare myrer blir utnyttet til fordel for landet og folket som bor her, og at også denne sektor av myrsaken vil ha den oppmerksomhet som den fortjener.

Vi kan til slutt konstatere at myrsakens mange sider byr på muligheter og arbeidsoppgaver. Vi står på ingen måte foran et løst problem, men foran spørsmål som krever innsats og fantasi, og som i seg selv skulle kunne gi inspirasjon og tilfredsstillelse i arbeidet. La oss også håpe at fremtidens utøvere, ved riktig planlegging og arbeid, vil få lønn for sitt strev.
